

bon explicar, si bé té aire mossàrab (de tota manera és absurd dir, amb *AlcM*, «per analogia del nom propi *Maurício*», oh, i en castellà!); probablement, forma mossàrab del nostre LABORATIO (en cas recte), amb imela á > i: què més despectiu que anomenar un home 'és una llaurada', 'és la condició de ser llaurador', i amb un terme que només sentien a algun infeliç morisc; i, amb parallela metamòrfosi semàntica: *llauro* val. «familiarment llaurador» (*AlcM*).

Llaurable. *Llauradís*. *Llauradoratge*; *llauradoria*. *Llauradura*. *Llauraire*. *Llaurament*; *llauramenta*. *Llaurança* [DTo. 1670; Carles Ros], molt menys general i més tardà que el cast. *labranza* [1093]. *Llaurat* m. [c. 1300, ross.]. *Llauratejar*; *llaurejar*. *Llaurera*. *Llaurutxar*.

En desdoblarse per raó fonètica i morfològica el verb LABŌRĀRE, en el període arcaic de l'idioma, partint de l'alternança *laurár/lavóra*, el duplicat nascut de la forma del present *llavóra* (d'on després *llavorar*) fou afectat al significat nàutic o mariner 'tibar una corda', 'la corda tiba', pròpiament 'treballa, pateix, s'esforça' (segons el significat més etimològic del mot en llatí, distribució natural si es té en compte que aquí es tracta d'operacions ràpides, fets quasi momentanis) (contrast amb la tasca pacient, duradora, del pagès, de l'home que llaura): «que no ho veus, que la corda *llavora?*», «si aqueix cap *llavora* gaire potser es petarà»; i després, passant a l'ús transitiu: «tu *llobóra* de popa, i que vagin alçant la vela» (anotava jo a Roses, 1958).

Però a Sant Pol de Mar [1915 ---], a Blanes, a l'Escala (J. G. M., 1937) ho havíem sentit centenars de vegades [no registrat pels diccs. fins a Bulbena, 1905, *llab*-, i Vogel; BDC XII, s. v.; DFa.]; usos sant-polençs diversos: a dos que tenen laxament els caps d'una corda, perquè la tiben: «*llavoreu!*»; «encara que aquell cap *llavori* potser no es desfarà la *borrieta*»; tr. 'estirar una xarxa o altre ormeig calat en mar', una vela molt tensa es diu que està *molt llavorada* (1927-29); i Ruyra l'usa en sentit general, abstracte, posant-lo en boca de vells blanencs (ús que potser no és menys etimològic que l'altre) i que podria ser utilíssim en el llenguatge literari —novel·lístic, assagístic, moral, filosòfic—: «m'ha fet suar de valent!... Redéu, que fila prim! Tots els meus nirvis *llavoren*» (1904, *El Rem de Trenta-Quatre*, Pinya de Rosa II, 57).

Hi ha parallels semàntics en les llengües germanes, en cast. mateix: *laborar* intr. «pasar y correr un cabo por la roldana de un motón», *cabo de labor* «cada una de las cuerdas que sirven para manejar el aparejo», *laboreo* «orden y disposición de los cabos de labor, para el manejo de las vergas, masteleros y velamen». És mot estrany, si no m'enganyo, a l'ús balear, que empra l'inter nacional HALAR; i al valencià, que diu *tesar* (o bé *çaçar*), veg. Flores, *Vocab. Val. de Naveg.*,⁵⁵ en *Misc. Fabra*. Això i *trabajar* en sentit semblant ja en Fz. Navarrete (1830): «*trabajar*: dicese del --- aparejo ---, de un cable --- que está en acció --- como resistencia --- *trabajar* --- por parejo --- dos o más cables o cabos que --- resisten con igual --- grado de

tensión» (p. 529), «*laborear* --- estar trabajando un cabo --- p. ej. las amarras con que el buque está fondeado ---; se decía antiguamente [sic? potser voldrà dir en cast. acatallanat] *laborar*, según Fernández de Gamboa» [Vocab. ms. del S. XVII], p. 328.

L(l)avor [Ss. XIV, XV] 'treball'. *Laorós* 'treballador, laboriós' ant. (?), hapax en Llull, *AlcM*. *L(l)avorar* 'treballar' (en la drassana, 1377, i altres Ss. XIV-XV, *DAG*, s. v. *llavorar* i *llavorador*; Ausiàs etc., *AlcM*),⁴ *llavorador* (1377), i nom d'una eina de sabater; *llavoradura*. *Llavorable*; *llavorant*,⁵ *llavorat* m.

CULTISMES: *Laborar*, duplicat savi que ja sembla haver estat usat per Llull. «Blanquerna dehia algunes paraules al diaque per tal que l'enamoràs de Déu e --- lo diaque entrava en l'ort, e *laborava* en algunes coses --- en l'ort o en algunes coses Blanquerna *laborava* per tal que no stegués occiós e que sa persona n'agués major sanitat ---» (*Blanq.*, *NCL* II, 258.26, ed. 1914, § 98.1).

Labor [m. fi S. XIV],⁶ en la llengua de la Renaixença i S. XX quasi només usat, en el f. pl., per a les obres de punt de les dones; ⁷ després de la guerra, per desgràcia, se n'abusa molt en l'ús acatallanat, en què duplica, amb ben poca utilitat, els mots genuïns *tasca*, *feina*, *obra*: s'hauria de combatre enèrgicament (sense absolutisme) aquest abús, i no sols tenint present que hom tendeix a envilir el nobilíssim mot *feina*, i anti-quar *tasca* i moltes accs. d'*obra*: però hi ha certs mestres de català, molt severes, que... baden; per a 'feina del camp' 'conreu' és castellanisme absolutament intolerable.

Laborable 'que es pot treballar, que pot ser bastit, elaborat' etc. [1868, *SLitCosta*; però en el sentit de [*dia*] *feiner* no registrat encara pels diccs. fins després de 1900, i Fontserè, *CiFiNat.*, 165, i si bé és molt poc recomanable, es pot acceptar en certs usos molt especials]. *Laboració*; *laboratiu*, *laboratori* adj. *Labrar* i *labrat* en qualsevol sentit són purs i intolerables castellanismes.⁸ + *Laboral*, neologisme de c. 1950, que em sembla admissible mentre no sobreixi de les accs. i ús administratiu. *Laboratori* [1695, Lacav.]. *Laboriós* [1695, Lacav.], pres del ll. *laboriosus*; *laboriositat* [Lab. 1840].

Collaborar [Lab. 1839]; *collaborador* [1839]; *collaboració* [DOrt.]. *Elaborar* [Lab. 1839], pres del ll. *elaborare*; *elaboració* [id.]; *elaborable*, *elaborador*.

¹ P. p. Pasquier, *Bull. de la Soc. Ariégeoise Sci. Let. et Arts* IV, n.º 10, p. 7 de l'extret. — ² RLR II, 19.16, tan poc conegut dels provençalistes que el publicador L. Vinas imprimí *la or* i amb un interrogant, sense entendre-ho. — ³ Schuchardt, *BhZRP* VI, 53, que cita també un cast. *labor de lino* 'llavor de lli'; Azkue, Rohlf, *La Insl. lat. en la lengua vasca*, 21. — ⁴ «Del mariner --- Encara és tengut lo senyor de la nau que, si fins a tres jorns haurà *llavorat*, e-l pren malaltia, li deu pagar la meytat del loquer», *Consolat*, § 82 (Pard., p. 123). Ha restat en ús molt viu a les Illes: «Tal roca per les aygues *llavorada* / ab l'obra esculturada / ---», Costa i Llobera, a. 1905 (ed. *II. Cat.*, p. 198); «algunes roques